

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
MYKOLO ROMERIO TEISĖS MOKYKLA**

Viešoji įstaiga, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius,
tel. / faks. (8 5) 271 4561, el. p. mrtm@mrui.eu, www.mrui.eu, PVM mokėtojo kodas LT119517219.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 111951726.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija 2020-02-19 Nr. 24T(11.21-20401)-*20*

Į 2020-02-17 Nr. (1.12E) 2T-176

DĖL NUOMONĖS PATEIKIMO

Atsakydami į raštą 2020-02-17 Nr. (1.12E) 2T-176 Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo Nr. X-1702 20 straipsnio 1 punkto pateikimo įstatymo projekto Nr. XIII-4238“ projekto, teikiame šias Mykolo Romerio teisės mokyklos Viešosios teisės instituto direktorės prof. dr. Agnės Tvaronavičienės pastabas Lietuvos Respublikos Mediacijos įstatymo Nr. X-1702 20 straipsnio 1 punkto pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIII-4238 (toliau – Įstatymo projektas) bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektui (toliau – Nutarimo projektas):

Pasisakydami dėl Nutarimo projekto 1 punkto, pritariame Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymui iš Įstatymo projekto išbraukti žodžius “yra gautas pranešimas dėl smurto artimoje aplinkoje, arba”. Esama formuluotė nėra tinkama dėl jos nekonkretumo ir teisinio apibrėžtumo trūkumo. Iš įstatymo projekto rengėjų siūlomos nuostatos nėra aišku apie kokį pranešimą ir kokiai institucijai yra kalbama, taip pat kyla klausimų, kokius rašytinius įrodymus apie šį pranešimą šalys turės teikti teismui norėdami pagrįsti, kodėl nebuvo įvykdyta jų pareiga pasinaudoti privaloma ikiteismine ginčo sprendimo tvarka, t. y. privaloma mediacija. Numanoma, kad Įstatymo projekto rengėjai omenyje turi pranešimo gavimą Bendrosios pagalbos centre. Prognozuojame, kad įtvirtinus tokią nuostatą, pranešimo dėl smurto artimoje aplinkoje gavimo faktą patvirtinančių dokumentų išdavimas esmingai apsunkintų Bendrojo pagalbos centro darbą bei pareikalautų neproporcingai siekiamam rezultatui sąnaudų. Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad pranešimo Bendrosios pagalbos centrui faktas negali būti laikomas pakankamu įrodymu, kad šeimoje iš tiesų buvo smurto. Įtvirtinus projekto rengėjų siūlomą nuostatą būtų sudarytos sąlygos piktnaudžiauti Bendrojo pagalbos centro teikiama pagalba, nes skubiai išsituokti norintys asmenys, norėdami praleisti privalomą ikiteisminę tokių ginčų sprendimo tvarką, galimai bandytų registruoti realaus pagrindo neturinčius pranešimus. Manome, kad smurto artimoje aplinkoje

buvimo faktą, kaip pagrindą taikyti privalomos ikiteisminės ginčų sprendimo tvarkos išimtį, turi nustatyti kompetentingos teisėsaugos institucijos atlikusios tyrimą, o šio fakto buvimas ar nebuvimas negali priklausyti tik nuo besikreipiančios į Bendrąjį pagalbos centrą ginčo šalies valios.

Pritariame Nutarimo projekto 2 punkte išsakytai pozicijai, kad naujuoju teisiniu reguliavimu neturi būti sukurtos kliūtys šeimoms, kuriose buvo smurto, pasinaudoti mediacijos paslaugomis, kurios yra finansuojamos iš valstybės biudžeto lėšų. Akivaizdu, kad smurto artimoje aplinkoje elementas santuokos nutraukimo atveju nepanaikina būtinybės spręsti nepilnamečių vaikų išlaikymo, jų gyvenamosios vietos, bendravimo su skyriumi gyvensiančiu tėvu ar motina, turto padalijimo klausimų. Tokiose šeimose ypatingai jaučiamas nešališko trečiojo asmens pagalbos poreikis, nes daugelį klausimų tai šeimai labiausiai tinkančiu būdu gali išspręsti tik patys sutuoktiniai, o ne teismas. Be to taikus susitarimas dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių efektyviau nei teismo sprendimas užkerta kelią naujiems konfliktams kilti ateityje. Jeigu įstatymų leidėjas Mediacijos įstatyme nustatys Įstatymo projekte siūlomą privalomosios mediacijos išimtį, siūlome taip pat įtvirtinti nuostatą aiškiai nurodančią, kad šeimos ginčo šalys, tarp kurių buvo smurto artimoje aplinkoje, gali kreiptis į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą (toliau – VGTP) ar pasirinktą mediatorių ir, esant abiejų sutikimui, dalyvauti mediacijoje, kuri jiems būtų finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų ta pačia apimtimi kaip ir privalomoji mediacija.

Pritariame Nutarimo projekto 3 punkte išdėstytam siūlymui trumpinti kitos šalies sutikimo dėl mediacijos vykdymo terminą iki 14 kalendorinių dienų. Pastebime, kad šis terminas galėtų būti dar trumpesnis tais atvejais, kai yra žinomas kitos šalies elektroninio pašto adresas.

Sistemiškai įvertinę pateikto Įstatymo projekto tekstą, taip pat rekomenduojame tikslinti privalomosios mediacijos išimtimi galinčių naudotis subjektų ratą. Įstatymo projekto rengėjų siūloma formuluotė nekonkretizuoja, kokie subjektai gali nesikreipti dėl privalomos mediacijos, tuo nepagrįstai praplečiant išimties taikymą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto 4 punkte nurodoma, kad „<...> siūloma išimtis turėtų būti taikoma tais atvejais, kai būtent ginčo šalys yra smurto artimoje aplinkoje subjektai (smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo ir smurtautojas)“. Mūsų nuomone, privalomosios mediacijos išimtimi turėtų naudotis tik smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo, kuris ketina inicijuoti šeimos ginčo sprendimą teisme. Smurtavęs asmuo neturėtų būti atleidžiamas nuo pareigos inicijuoti privalomąją mediaciją. Tokiose situacijose, kai smurtavęs asmuo norės inicijuoti ginčo sprendimą teisme, bet iki to privalės kreiptis privalomos mediacijos, smurtą patyręs asmuo turės laisvę apsispręsti dalyvauti ar ne privalomoje mediacijoje, nes ji nebus organizuojama nesant jo sutikimo vadovaujantis Mediacijos įstatymo 21 straipsnio 4 ir 5 dalimis. Jeigu smurtavęs ir smurtą patyręs asmuo bendru

sutarimu kreiptusi privalomos mediacijos, taip pat rekomenduojama jiems tokią paslaugą suteikti. Rekomenduojame išimti iš privalomosios mediacijos projekte formuluoti ne per smurto artimoje aplinkoje užfiksavimo faktą, kaip yra analizuojamame projekte („<...> išskyrus atvejus, kai yra gautas pranešimas dėl smurto artimoje aplinkoje, arba yra pradėtas ikiteisminis tyrimas susijęs su smurtu artimoje aplinkoje, arba yra priimtas apkaltinamasis teismo nuosprendis dėl smurto artimoje aplinkoje“), o per specifinį subjektą („<...> išskyrus atvejus, kai pareiga naudotis privalomąja mediacija kyla asmeniui patyrusiam smurtą artimoje aplinkoje, kai yra pradėtas ikiteisminis tyrimas susijęs su smurtu artimoje aplinkoje jo atžvilgiu, arba yra priimtas apkaltinamasis teismo nuosprendis dėl smurto artimoje aplinkoje jo atžvilgiu“).

Pritariame Nutarimo projekto 5 punkte siūlomam Įstatymo projekto nuostatų papildymui, kuriuo išimties taikymas praplečiamas įtraukiant ir baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme stadiją.

Atkreipiame dėmesį, kad mediacija gali būti labai naudinga visoms šeimos, sprendžiančioms ginčus, neišskiriant ir tų šeimų, kuriose ginčo šalys viena prieš kitą smurtavo. Rekomenduojama taikant išimti iš privalomosios mediacijos šeimos ginčiuose, užtikrinti, kad smurtą patyręs asmuo būtų informuotas apie galimybę naudotis mediacija nemokamai, šio proceso ypatumus bei galimybę organizuoti jį nesusitinkant su smurtaujančiu asmeniu tiesiogiai (naudojant informacines technologijas arba mediatoriui organizuojant atskirus susitikimus su abiem iš ginčo šalių). Mūsų nuomone, taikant išimti ir atleidžiant asmenis, kurie patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nuo pareigos pasinaudoti privaloma ikiteismine ginčo sprendimo tvarka, t. y. privaloma mediacija, būtina užtikrinti, kad jie dėl naudojimosi mediacija priimtų žinojimu grįstą sprendimą. Manome, kad jie turėtų kreiptis į VGTPT ar pasirinktą mediatorių, kur jiems būtų suteikta išsami informacija apie mediaciją ir jos galimą naudą, ir tik asmeniui atsisakius šia paslauga pasinaudoti bei pateikus dokumentus įrodančius teisę naudotis privalomosios mediacijos išimtimi, jam būtų išduodamas dokumentas, patvirtinantis asmens teisę nesinaudoti šia privaloma ikiteismine šeimos ginčo sprendimo tvarka. Tokiu būdu VGTPT ar ginčo šalies pasirinktas mediatorius galėtų atlikti asmens informavimo apie mediacijos naudą bei dokumentų, įrodančių, kad asmeniui nėra taikoma pareiga kreiptis privalomos mediacijos, patikros funkcijas.

Prodekanė studijoms, pavaduojanti dekaną

doc. dr. Lina Novikoviene